

Interpellationssvar

Dnr
2023-11-23

Kommunfullmäktige

Svar på Interpellation från Vänsterpartiet (V) - Kommunens möjligheter att kontrollera kvalitén på friskolor i kommunen

Vid kommunfullmäktiges sammanträde den 30 oktober 2023, väckte Jan-Olov Andersson - Vänsterpartiet (V) följande interpellation.

”Skolinspektionen genomför med några års mellanrum inspektioner av skolor i Sverige. Det är föranmälda besök, som ibland resulterar i krav på åtgärder, men även föreläggande om viten. Mellan dessa besök finns idag inga möjligheter för kommunens medborgare att få insyn i hur friskolorna fördelar skattebetalarnas pengar.

Det finns idag inga krav på nivå gällande t.ex. behöriga lärare, elevvårdspersonal, SYV, skolbibliotek, vilket innebär att friskolor fritt kan avsätta medel från skolpengen till aktieutdelning, eller köp av våffelstugor och sponsring av innebandylag.

Barnens skolpeng är avsedd att ge dem en så bra skolgång som möjligt. Där för undrar jag

- Kan kommunen på något sätt kontrollera hur medel till friskolor används?
- Kan kommunen på något sätt påverka vilka friskolor som startas i Gävle kommun?”

Daniel Olsson (S), Utbildningsnämndens ordförande fick i uppdrag att besvara interpellationen.

Som svar på interpellationen vill jag anföra följande

- Kan kommunen på något sätt kontrollera hur medel till friskolor används?

Nej. Hur fristående skolor ska ersättas regleras i skollag och skolförordning. Den enskilde huvudmannen beslutar sedan själv hur ersättningen ska användas, kommunen kan inte besluta hur mycket varje enskild skola ska avsätta för de olika posterna i det grundbelopp som betalas ut.

Kommunerna har rätt till insyn i verksamheten vid de fristående skolenheter som är belägna inom kommunen. Detta för att kommunerna ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt skollagen och för att tillgodose allmänhetens behov av insyn.

Insynsrätten innebär att kommunen kan begära information om den utbildning som de fristående skolorna bedriver och planerar att bedriva för att kunna planera sin egen skolverksamhet. Insynsrätten ska också säkerställa kommunens skyldighet att se till att skolpliktiga barn fullgör sin skolplikt. Vidare kan kommunen informera sig om de fristående skolornas kunskapsresultat, fördelning av undervisningstid mellan årskurser, inriktningar med mera, för att kunna säkerställa elevernas skolgång vid en eventuell nedläggning av den fristående skolan.

Bestämmelserna syftar också till att säkerställa allmänhetens information om den fristående skolan, till exempel vid skolval. Kommunen kan även begära ut information om personalen, så som information om andelen legitimerade lärare och antalet anställda samt antalet anställda omräknat till heltid. Insynen innebär i praktiken att kommunen fortlöpande kan hålla sig informerad om hur den fristående verksamheten utvecklas. Insynsrätten handlar dock endast om öppenhet och ger inte kommunen någon rätt att framföra olika former av påpekanden gentemot den enskilda verksamheten.

Hur fristående skolor ska ersättas för sina elever regleras i skollag och skolförordning. Hemkommunen ska lämna ersättning till den aktuella huvudmannen för varje elev som tas emot. Bidraget ska bestämmas efter samma grunder som hemkommunen tillämpar för att fördela resurser till den egna skolan. Bestämmelsen brukar benämnas principen om lika villkor.

Ersättning ges i form av ett grundbelopp och eventuellt ett tilläggsbelopp. Grundbeloppet ska inkludera kostnader för undervisning, lärverktyg, elevhälsa, måltider, administration, mervärdesskatt och lokalkostnader. Den enskilda huvudmannen beslutar själv hur ersättningen ska användas. Av förarbetena till skollagen framgår att avsikten med bidragssystemet inte är att kommunen ska besluta hur mycket varje enskild skola ska avsätta för var och en av de olika posterna i grundbeloppet. Den bidragsgivande kommunens bidragssystem ska vidare inte vara detaljstyrande för hur den fristående skolan disponerar sina resurser.

- Kan kommunen på något sätt påverka vilka friskolor som startas i Gävle kommun?

Kommunen har alltid möjlighet att yttra sig till Skolinspektionen när en fristående skola ansöker om att starta verksamhet. I yttrandet ingår bland annat en konsekvensbeskrivning. Där kan kommunen redogöra för om man anser att utbildningen kommer att ge påtagliga negativa långsiktiga konsekvenser för de kommunala skolorna. Om Skolinspektionen bedömer att en ansökan uppfyller alla krav är den enligt lagens utformning skyldig att säga ja till etablering.

En enskild huvudman behöver ansöka om godkännande hos Skolinspektionen för att driva skola. För att bli godkänd behöver den enskilde bland annat ha förutsättningar för att följa föreskrifter, bedömas lämplig och ha ekonomiska förutsättningar för verksamheten. Därutöver får utbildningen som avses inte innebära påtagliga negativa följder på lång sikt för skolväsendet eller eleverna i kommunen där utbildningen ska bedrivas.

Om Skolinspektionen bedömer att en ansökan om att starta en fristående skola uppfyller alla krav är den enligt lagens utformning skyldig att säga ja till etablering. Kommunen ges alltid möjlighet att yttra sig i ärendet. Till yttrandet begär Skolinspektionen även in en konsekvensbeskrivning. Av denna bör framgå vilka ekonomiska, organisatoriska och pedagogiska samt eventuella övriga konsekvenser som kan uppstå på lång sikt vid en etablering av den sökta utbildningen. Om kommunen anser att en etablering av en fristående skola skulle medföra påtagligt negativa konsekvenser behöver kommunen redogöra för konkreta exempel på hur det påverkar kommunen. Därutöver begär Skolinspektionen in befolkningsprognos samt en sammanställning av skolorna

i kommunen och en karta över var de ligger. Utifrån det sammantagna underlaget gör Skolinspektionen sedan en objektiv helhetsbedömning. Häri ligger även att bedöma om utbildningen ger påtagliga negativa långsiktiga konsekvenser för de kommunala skolorna. Om ansökan gäller gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola tittar man även på effekterna i de närliggande kommunerna.

En nyetablering av en fristående skola ska föregås av ett samråd mellan den enskilde och den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om utbildningen ska bedrivas i form av gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola, ska kommunen ge närliggande kommuner tillfälle att medverka i samrådet. Syftet är att öka samverkan mellan kommunerna och de fristående skolor som vill etablera sig i kommunen. Den fristående skolan får starta först när den kan visa att ett samråd ägt rum. Innan utbildningen startar ska Skolinspektionen ha genomfört en etableringskontroll av verksamheten.

Härmed anses interpellationen besvarad.

Daniel Olsson (S)
Utbildningsnämndens ordförande